

Workshop fagdag: Problemstillinger rundt kosthold/ernæring hos brukere med psykisk utviklingshemming

Caser til diskusjon og refleksjon

24.01.2019

Kristiansand kommune

Klinisk ernæringsfysiolog Thomas Gordeladze



**Utviklingscenter for
sykehjem og hjemmetjenester**
Vest-Agder

Dette heftet inneholder forskjellige problemstillinger rundt kosthold og brukere med psykisk utviklingshemming. Meningen med dette heftet er å skape diskusjon og refleksjon i den hverdagen man møter på jobb.

Sammenhengen mellom kosthold og helse er mange og komplekse. God omsorg og rett kompetanse rundt kosthold er svært viktig for å kunne tilrettelegge for en sunnere livsstil.

Brukere har som regel relativt likt behov for energi og næringsstoffer, men det finnes en del unntak. Brukere med Downs syndrom har ofte et lavere energiforbruk og er mer mottakelige for hypotyreose (lavt stoffskifte) og cøliaki, mens brukere med mange ufrivillige bevegelser som for eksempel Cerebral Parese har et høyere forbruk av energi.

Det er derfor viktig å tilpasse kostholdet til hver bruker i forhold til behov og problemstilling. Erfaringer viser oss at mange bruker ikke nødvendigvis har en god forståelse for eget kosthold. Det er da ekstra viktig at de kostholdsrådene som gis er forankret i god faglig praksis og kunnskapsbasert fra nasjonale faglig retningslinjer, samt etikk og gjeldende lovverk.

Målet med refleksjonsheftet er følgende:

- Bidra til å øke forståelsen for utfordringene man møter i praksis når man jobber med mennesker med utviklingshemming og kosthold
- Bidra til å ta kloke valg basert på gjeldende kunnskap rundt kosthold og ernæring, lovverk og etikk

Case: Søvnproblemer

Frode har diagnose autisme og lett utviklingshemming og bor i et kommunalt bofellesskap med 3 andre.

Ansatte er bekymret over at Frode foretrekker søte matvarer som brus, kjeks og godteri. Samt at han ofte sover dårlig på natta.

Blodprøver viser at Frode er i ferd med å utvikle feilernæring siden han spiser så ensformig.

Det finnes slike matvarer i et skap i fellesarealet og Frode er ofte der og forsyner seg.

I samråd med fastlegen blir det blir bestemt at Frode skal begynne med et sunnere kosthold. Nattevakten får ansvar å begrense tilgangen til dette skapet.

Når dagvaktene kommer på jobb finner de Frode i sengen med flere tomme juicebokser og kjekspakker.

Han har sovet dårlig

Notater

Spørsmål til diskusjon:

- Har nattevakten gjort en dårlig jobb når Frode har kunnet forsyne seg som han vil?
- Har Frode et søvnproblem eller er det noe annet som påvirker dette?
- Hvilken måte kan ansatte jobbe for å få Frode til å fortsette med å spise sunnere?
- Hvordan kan ansatte jobbe for å hindre at dette gjentar seg?

Case: kommunikasjon

Henrik er 29 år og bor i en kommunal bolig. Han har Downs syndrom og lett utviklingshemming.

Han er en glad og livlig gutt og viser tydelig glede over å mestre oppgaver.

Personalet er usikre på hvor store krav de skal stille for Henrik da han ofte blir veldig frustrert hvis han ikke mestrer det som blir presentert for han. Ofte kan det gå over i selvskading med kraftige slag mot hodet og kropp, spesielt rundt personal som stiller høye krav.

I det siste har personalet funnet tomme sjokoladepapir gjemt i leiligheten.

Personalet er splittet i hvordan de skal håndtere dette. Noen mener at dette må tas opp med bruker og stoppes, mens andre er redde for at Henrik skal bli frustrert og fortsette selvskadingen.

Notater

Spørsmål til diskusjon:

- Hvordan utfordrer denne saken oss faglig?
- Er det et problem at noen ansatte stiller så høye krav at Henrik blir frustrert?
- Hvor går grensen for hvor mye krav som stilles?
- Er de tomme sjokoladepapirene en ny problemstilling eller resultatet av mye frustrasjon?

Case: Utagering

Anne har Downs syndrom, er overvektig og er i faresonen for å utvikle diabetes type 2.

Hun går til jobb 3 dager i uken, men er ellers ikke så aktiv.

Personalet har hatt problemer med utagering hvis Anne ikke får spise den maten hun ønsker. Det er gjort forsøk på å få Anne til å spise sunnere uten hell.

Vekten til Anne fortsetter å øke. En dag kommer personalet inn i leiligheten og finner en tom pakke med bacon, en tom 1.5 colaflaske og eggeskall fra 6 egg. Anne forteller personalet at hun føler seg dårlig.

Ansatte er uenige i hvordan de skal gå frem for å unngå situasjoner hvor Anne overspiser.

Notater

Spørsmål til diskusjon:

- Står vi ovenfor et etisk dilemma eller en problemstilling?
- Hvilke konsekvenser kan oppstå hvis vekten til Anne fortsetter å øke?
- Hvordan kan ansatte jobbe for å få Anne til å endre sitt kosthold?
- Hvilke konsekvenser har det at personalet har ulike meninger om hva som bør gjøres?

Case: Bruk av makt og tvang

Tiril er 35 år og bor i egen kommunal leilighet. Hun har lett utviklingshemming og har i perioder epileptiske anfall.

Hun klarer de fleste dagligdagse aktivitetene, men gjør ofte ikke mye på eget initiativ.

Leiligheten hennes preges av å være urenselig og det ligger skittentøy i hauger rundt om kring. Hun nekter også personalet å komme inn i leiligheten hennes.

Kjøkkenet er ikke blitt vasket på flere uker, noe som gjør matlaging vanskelig. Tiril velger å handle mye ferdigmat som pizza og pølser.

Foreldrene til Tiril er fortvilte og ønsker at personalet skal låse seg inn og gjøre rent i leiligheten hennes.

Notater

Spørsmål til diskusjon:

- Hvordan kan man opprettholde og ivareta Tirils selvbestemmelse?
- Hvilket lovverk gjør seg gjeldende?
- Hvem er de berørte parter i saken og på hvilken måte er de berørt?
- Hva kan personalet gjøre i dette tilfelle?

Case: Tvangsforing

Johannes er 23 år og bor i egen kommunal bolig. Han har en alvorlig utviklingshemming og sliter å få i seg mat.

Vekten har sakte, men sikkert gått ned og nå har fastlegen sagt at han er undervektig.

Johannes er veldig pirkete med maten han spiser og matvarene må legges i riktig rekkefølge på tallerken og ikke røre hverandre. Hvis dette ikke blir innfridd nekter han å spise.

Flere ansatte er fortvilet over at han ikke spiser. En av de ansatte har hatt god effekt med å mate Johannes. Vedkommende presser maten inn i munnen til Johannes så han er nødt til å tygge og svelge.

I perioder hvor vedkommende jobber med Johannes så begynner vekten å øke.

Notater

Spørsmål til diskusjon:

- Står vi ovenfor et etisk dilemma eller en problemstilling?
- Hva slags rettigheter har bruker?
- Hvilke lover og retningslinjer aktualiseres/er sentrale?

Case: Avtalebrudd

Markus er 18 år og akkurat flyttet hjemmefra til en kommunal bolig. Han har lett utviklingshemming og jobber 3 dager i uken på et verksted.

Han går gjerne innom kiosken etter jobb og kjøper seg mat. Han har eget VISA kort hvor pengene fra jobben kommer inn.

Han kan bruke mye av pengene sine på mat.

Ansatte har prøvd å kartlegge ernæringsstatusen hans og veier han regelmessig.

Det blir laget en avtale som Markus selv har vært med på og godkjent.

De faste ansatte oppdager at det ofte kan skli ut i helgene og spesielt under sommerferien hvor det ofte kommer vikarer på jobb.

Ansatte prøver å minne Markus på avtalen som ble laget, men han har ofte vanskeligheter for å motivere seg til å følge den.

Notater

Spørsmål til diskusjon:

- Hvilke utfordringer står vi ovenfor her?
- Hvordan kan ansatte jobbe mer systematisk?
- Hvilket lovverk må ansatte forholde seg til?
- Hvilke konsekvenser kan oppstå hvis planen ikke blir fulgt opp?
- Hvem har ansvaret for å følge opp og evaluere?

Case: Overspising

Grete er 35 år gammel og har lett utviklingshemming. Hun bor i en kommunal bolig hvor det serveres måltider i felleskap.

Beboerne forsyner seg selv av maten som lages av de ansatte. Det er brukt mye tid og krefter på å lage en ukemeny for å fremme et sunnere kosthold.

Grete synes maten som de ansatte lager er kjempegod og forsyner seg ofte flere ganger. Ansatte har reagert på mengden mat hun spiser og at hun forsyner seg flere ganger.

Noen ansatte ser ikke på dette som et problem, hun spiser jo tross alt hjemmelaget mat fra bunnen av og ikke ferdigmat som hun kanskje ville ha spist hvis hun fikk velge selv.

Tross i et godt kosthold øker vekten hennes

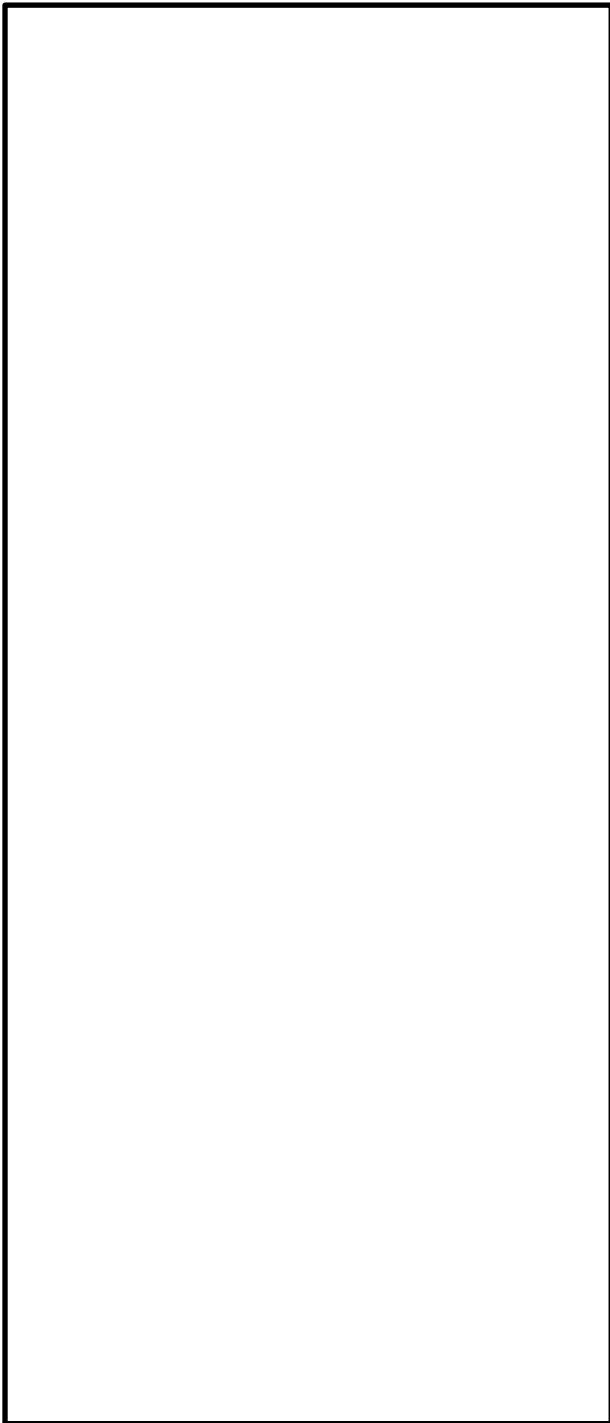
Notater

Spørsmål til diskusjon:

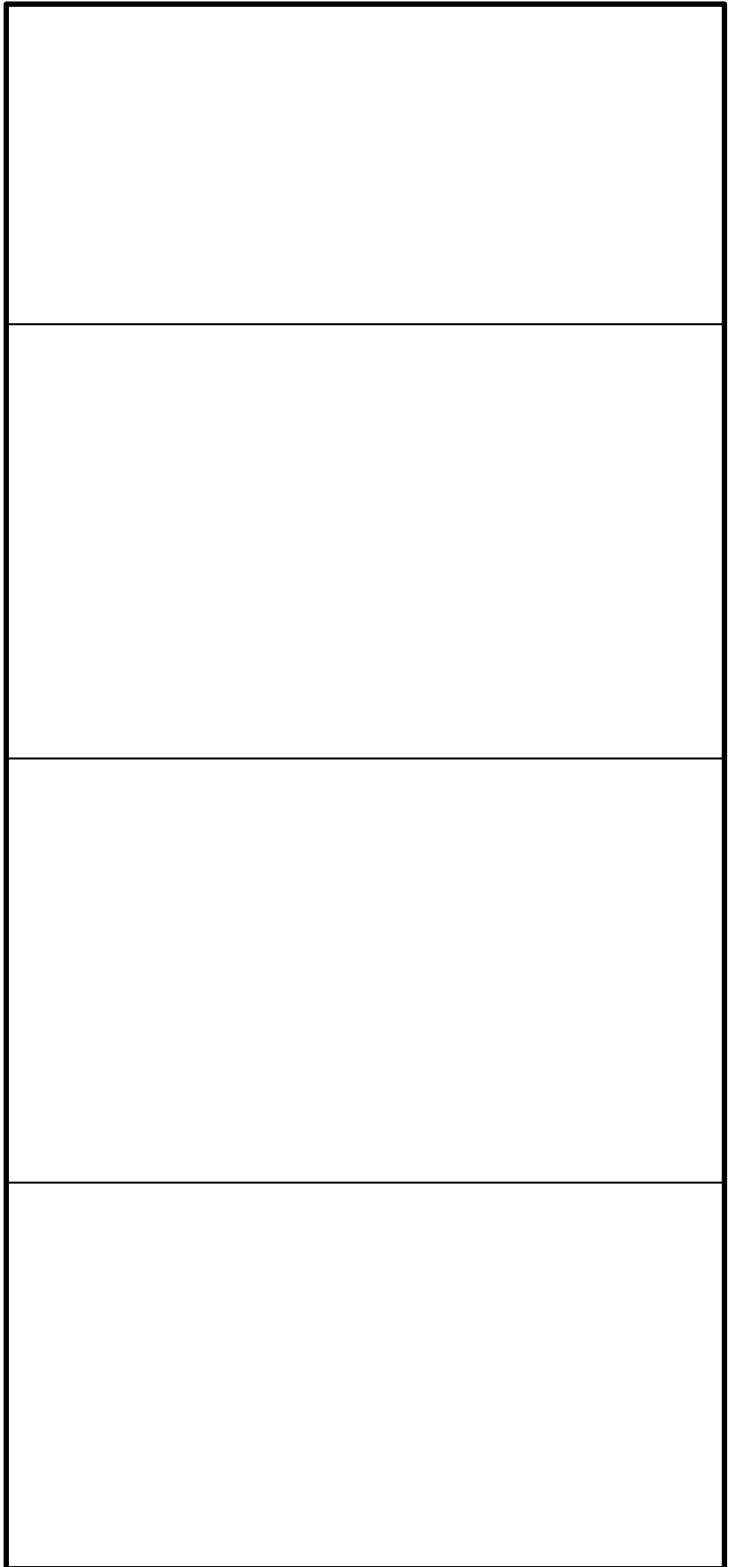
- Hvordan bør ansatte gå frem når det gjelder matinntaket hennes?
- Hvem er de berørte parter og hva er deres syn i saken?
- Hvordan utfordrer denne saken oss faglig?

Egen case: Diskuter gjerne en problemstilling fra egen jobb

Notater



Spørsmål til diskusjon:



Spørsmålsbank

Hvis dere ønsker å bruke flere eller andre spørsmål rundt casene så kan noen av disse standardspørsmålene brukes:

- Hvilke fakta er relevante i denne saken?
- Hvilke bakenforliggende faktorer kan påvirke saken?
- Hvem er de berørte parter og hva er deres syn i saken?
- Hva er de(t) etiske problem(et)?
- Hvilke lover og retningslinjer er aktuelle?
- Hvordan utfordrer denne saken oss faglig?
- Hvilke handlingsalternativer finnes og hvilke konsekvenser gir de?
- Hvordan skal det eller de valgte handlingsalternativ gjennomføres?
- Hvem har ansvar for oppfølging og evaluering?



Problemstillinger rundt kosthold/ernæring hos brukere med psykisk utviklingshemming

Fagdag 24. januar 2019 - Hunsfos Opplevelsessenter – Vennesla

0830 – 0900	Registrering	
0900 – 0915	Velkommen	Klinisk ernæringsfysiolog Thomas Gordeladze USHT Vest Agder
0915 – 1000	Ernæring i boliger for voksne med utviklingshemming – erfaringer fra prosjekt i Oslo kommune 2016 - 2017	Klinisk ernæringsfysiolog - Kristin Solheim Hustad - Stipendiat institutt for medisinske basalfag UiO
1000 – 1015	Pause	
1015 – 1100	Workshop	Problemstilling rundt tilpasning av kosthold. Vi jobber med case.
1100 – 1200	Lunsj	
1200 – 1230	Bruk av makt og tvang relatert til kosthold hos brukere med utviklingshemming	Helene Frydenberg - Fylkesmannen Vest og Aust Agder
1230 – 1245	Pause	
1245 – 1330	Praktisk tilnærming for endring av kosthold hos bruker	Jarle Hansen Stålesen Prosjektleder kosthold og ernæring Oppfølgingstjenestene 2017/2018
1330 – 1345	Pause	
1345 – 1430	Workshop	Fortsettelse med problemstilling rundt kosthold
1430 – 1445	Oppsummering av fagdag	Klinisk ernæringsfysiolog Thomas Gordeladze USHT Vest Agder